

LA VIL·LA DE L'ALMADRAVA ALS POBLETS: LA RECUPERACIÓ D'UN JACIMENT ÚNIC A LA NOSTRA COMARCA

Josep Antoni Ahuir Domínguez

Arqueòleg i Gestor de patrimoni cultural

Amb aquest article presentem el projecte de gestió de la Vil·la romana de l'Almadrava, anem a veure com un jaciment arqueològic abandonat des de fa anys ha tornat a la vida, com una alternativa al tradicional turisme de sol i platja d'un municipi costaner com és Els Poblets.

1. Introducció:

El jaciment arqueològic de l'Almadrava, situat al terme municipal dels Poblets (Setla, Mira-rosa i Mirafior), és una vil·la típica de zona costanera. Va ser un establiment en activitat entre el segle I i IV dC, situat 10 km. al nord del municipi de *Dianium* (Dénia), amb una zona de port o ancoratge propi i una economia basada en la producció i comercialització d'envasos per a productes agrícoles, àmfores pel comerç de vi i oli.

2. Història de la investigació i estat de la qüestió.

El que avui coneguem com Vil·la romana de l'Almadrava, es va descobrir a finals dels anys 50, l'any 1957, quan no era més que terreny dedicat a l'agricultura.

En el transcurs d'aquests treballs agrícoles es descobriren murs, galeries i part d'uns forns que de seguida van atraure l'atenció dels estudiosos de la comarca d'aquell temps.

El primer que tenim notícia que es van interessar pel tema van ser Carmel Giner, delegat del Servei d'investigacions prehistòriques de la Diputació de València.

Es van documentar les estructures i es va estudiar la ceràmica arreglada en superfície, donant-li una cronologia entre els segles I i V dC i ja constatant que es tractava d'una Vil·la romana amb una producció important d'àmfores durant l'Alt imperi.

A finals de la dècada dels 70, va començar un projecte per prospectar tota la zona que començà el 1978 fins el 1980.

Van passar els anys i en desembre de 1984, va començar l'excavació per part del Museu arqueològic de Dénia, aleshores anomenat *Hort de Santonja*, vist la importància del lloc, es va autoritzar a realitzar uns sondejos a la parcel·la, que van permetre delimitar el jaciment, en una àrea de 9000 m2 amb una gran concentració de vestigis arqueològics.

Ja en un primer moment es van documentar gran nombre de fragments d'àmfores i una sepultura aïllada, de tipologia romana, acotant la cronologia del jaciment a la que es considera avui en dia, segles I al III d. C.

Seguit tot el procés de documentació del jaciment, es van detectar restes d'un forn ceràmic, sent aquest l'inici d'excavació en extensió.

Amb això s'inicià l'excavació en extensió de dos sectors, per intentar delimitar els forns i la zona de escombreries i així poder confirmar la producció d'àmfores, d'altres ceràmiques comunes i de materials de construcció.

Anem a veure el resultat d'aquesta primera excavació al sector I segons els articles que publica Josep A. Gisbert, arqueòleg: tenim dos forns prou semblats i en un bon estat de conservació.

Quan l'equip del museu de Dénia va excavar els forns, es va veure

que un d'ells estava destruït en època recent, segurament fruit dels treballs agrícoles, l'altre dels forns es va confirmar que en època romana es va abandonar i a poc a poc es va enderrocar.

L'últim dels forns ha donat al fons, un conjunt de ceràmiques comunes, teules, taulells i tovots.

Com veurem després més a fons, hi ha algunes peces amb marques, segurament del propietari de les terrisseries.

Al sector II, s'ha excavat una superfície de 100 m2, s'ha documentat un abocador, amb molta quantitat de restes ceràmiques (àmfores fragmentades, defectes de cocció, restes del forn).

Tenim representades un gran nombre de tipus d'àmfores, Dressel 2/4, és la més abundant, Dressel 20, Oliva 3, així com altres tipus més minoritaris.

La cronologia d'aquestes peces i dels forns seria del segon quart del segle I dC.

Aquest jaciment, amb el seu registre arqueològic, representa un dels més importants del País Valencià per a l'estudi de la producció d'àmfores durant l'Alt imperi romà.

3. La difusió i posada en valor del jaciment arqueològic

Després d'anys d'excavacions amb aquests resultats que hem vist al primer punt del projecte, es van donar les passes necessàries per a la seua museïtzació a les primeries dels anys 90, obrint el jaciment al gran públic el 1995.

Per motius que no venen al cas, va estar tancat durant anys degradant-se les seves estructures i la seua museïtzació.

Per canviar aquesta situació es va començar a treballar en la nova etapa al jaciment: la reobertura.

Jaciment deteriorat.

Ja l'any 2012, l'Ajuntament d'Els Poblets va netejar el jaciment, es va pintar el tancament metàl·lic i es va retirar la senyalística vella.

Va ser a primeries del 2013 quan es van posar els recursos necessaris per impulsar la reobertura del jaciment.

Per celebrar aquesta fita, l'Ajuntament d'Els Poblets i l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (IECMA), van convocar les II JORNADES DE DIFUSIÓ DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC I ARQUITECTÒNIC DE LA MARINA ALTA, on durant tres xerrades i una visita guiada es va difondre el patrimoni del poble i de la Comarca de la Marina Alta.

II Jornades IECMA. 2013

El dia 7 de juny, es va fer la primera xarrada, es va parlar sobre el món romà a la comarca, centrant-nos en la Vil·la de l'Almadrava.

Amb aquesta primera xarrada divulgativa, es van assentar les bases del que anava a ser el nostre treball de difusió del jaciment, tot seguit, es van crear un cartell actualitzat amb tota la informació i un nou logo del lloc, també vam crear una pàgina de Facebook ([jacimentromaalmadrava.elspoblets.7@facebook.com](https://www.facebook.com/jacimentromaalmadrava)) que ja té més de 402 amics i un correu electrònic (figlina_almadrava@hotmail.es).

*Cartell de visites del jaciment, 2013.**Plana de Facebook del jaciment*

El 14 de juny es va reobrir el jaciment de forma oficial, amb una roda de premsa, per informar als mitjans de comunicació i a partir del 15 de juny vam estar a disposició dels visitants, amb un horari de dimarts a diumenge, de 9:30 a 13:30, amb visita lliure i una visita guiada a les 12:00 hores. Les visites les fem segons el grup en castellà, valencià i anglès. Comptem amb fullets i resums sobre el jaciment en cinc llengües (castellà, valencià, anglès, francès i alemany).

També disposem d'altres materials turístics del poble així com d'altres pobles de la comarca.

Material de difusió

3.1. Les dades de visitants: de l'expectació inicial a la consolidació del producte

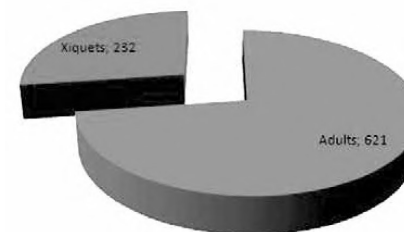
Del 15 de juny fins al 8 de setembre, és a dir en quasi 3 mesos, vam recollir les següents dades de visitants:

En nombre total ens han visitat: 853 persones – a més de les més de 100 persones al recital de poesia. El resultat final s'apropa a les 1000 persones.

Per edats:

Adults: 621

Xiquets: 232

Per nacionalitats:

Locals: 87 – 10%

Espanyols: 583 – 68%

Anglesos: 69 – 8%

Francesos: 55 – 7%

Alemanys: 49 – 5%

Altres nacionalitats: no arriben al 2%

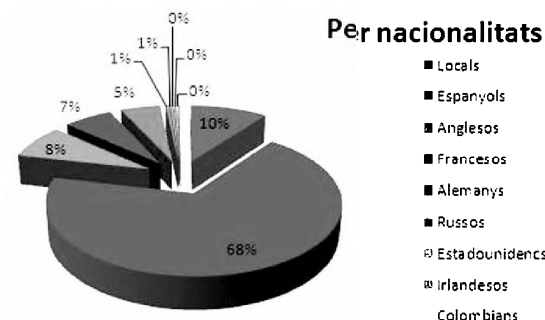
Rússia: 4

EEUU: 3

Portugal: 3

Colòmbia: 2

Irlanda 2

En aquest període de reobertura hem tingut tres visites concertades, una del IECMA, dins les II Jornades de difusió, una del col·lectiu de amics del museu de Xàbia i una visita del Col·legi públic del municipi.

3.2. Possibilitats didàctiques del jaciment

Entre les diferents possibilitats didàctiques que ens proposa el jaciment aquest estiu hem fet un taller relacionat amb l'arqueologia i la cultura romana, al mes d'agost:

“ *Arqueòlegs per un dia*”

Amb aquest taller, hem volgut assolir uns objectius que són els següents:

Conèixer els mètodes i tècniques que l'arqueologia utilitza per obtenir coneixement històric.

Comprendre el context històric i cultural de la vil·la del Almadrava.

Fer servir les nocions cronològiques bàsiques.

Comprendre alguns dels trets més significatius de les formes de vida a l'antiguitat a partir de la recreació de tasques i oficis propis de l'època i comparant-les amb els seus equivalents moderns.

Fomentar l'interès i el respecte cap al patrimoni històric i cultural.

Conèixer l'anomenada arqueologia experimental per a la comprensió de processos històrics concrets.

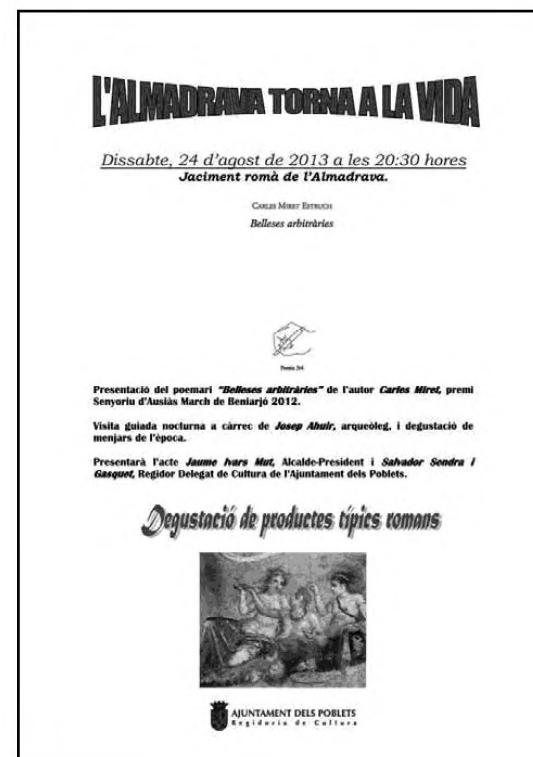
També hem realitzat un acte un poc especial amb el títol: **LA VIL·LA DE L'ALMADRAVA TORNA A LA VIDA.**

Es tractà de fer un acte cultural amb l'afegit de la visita nocturna i una degustació de cuina romana.

L'**esquema** va ser el següent:

Presentació al jaciment del poemari de l'arqueòleg de Gandia Carles Miret, es tracta d'un poemari amb temàtica arqueològica.

Recital de poesia d'autors (Enric Soria, Kavafis...) que han tractat temes com el món clàssic, el pas del temps, l'arqueologia...

Cartell Activitat "L'Almadrava torna a la vida"

Visita nocturna a la llum dels estels

Picaeta a base de productes romans (Pa, oli, vi, peix i fruits secs)

Per fer aquestes propostes didàctiques hem comptat amb el suport de l'Ajuntament d'Els Poblets, el Col·legi Públic d'Els Poblets i diversos voluntaris.

Va ser tot un èxit, ja que van vindre més de 100 persones.

4. Conclusions

L'Almadrava una alternativa cultural al turisme de sol i platja.

El nostre patrimoni, la nostra història, són les nostres arrels, per aquesta raó és important que els coneguem, els cuidem i els difonguem.

Aquesta xarrada, la qual ha volgut fer un recordatori de tot allò que sabem d'un dels jaciments que potser molta gent de la Marina Alta coneguin, altres no, vol que tant uns com altres, s'ensenyen alguna cosa sobre el seu poble i les seves arrels.

És important conèixer els béns que tenim al nostre terme municipal, a la nostra comarca, per aquesta raó és important que aquests, no es preguin en la nit dels temps i que les noves generacions pugen conèixer aquests tresors que amaguen les nostres planures, muntanyes, platges i rius.

Amb aquestes línies voldríem alertar a les autoritats municipals que actualment aquest és un patrimoni en perill i és necessària la seva col·laboració per tal de poder-se conservar, estudiar i difondre.

A Els Poblets, també tenim un dels jaciments romans més importants de tota la façana mediterrània de la Península Ibèrica, la Vil·la romana de l'Almadrava, tenim alqueries andalusines, tenim restes cristianes i d'època moderna.

És necessari que tot aquest patrimoni arqueològic, històric i cultural, es pose en valor, es difonga i es consolide com una oferta de turisme de qualitat que, de segur, donarà grans beneficis tant socials com econòmics al poble.

Per tot açò es necessària la implicació de les autoritats, a la que agraisc el seu interès, és necessària la adequació d'un espai com a museu arqueològic on la gent que visiten aquests jaciments pugen veure les restes de cultura material que aquelles gents ens han deixat.

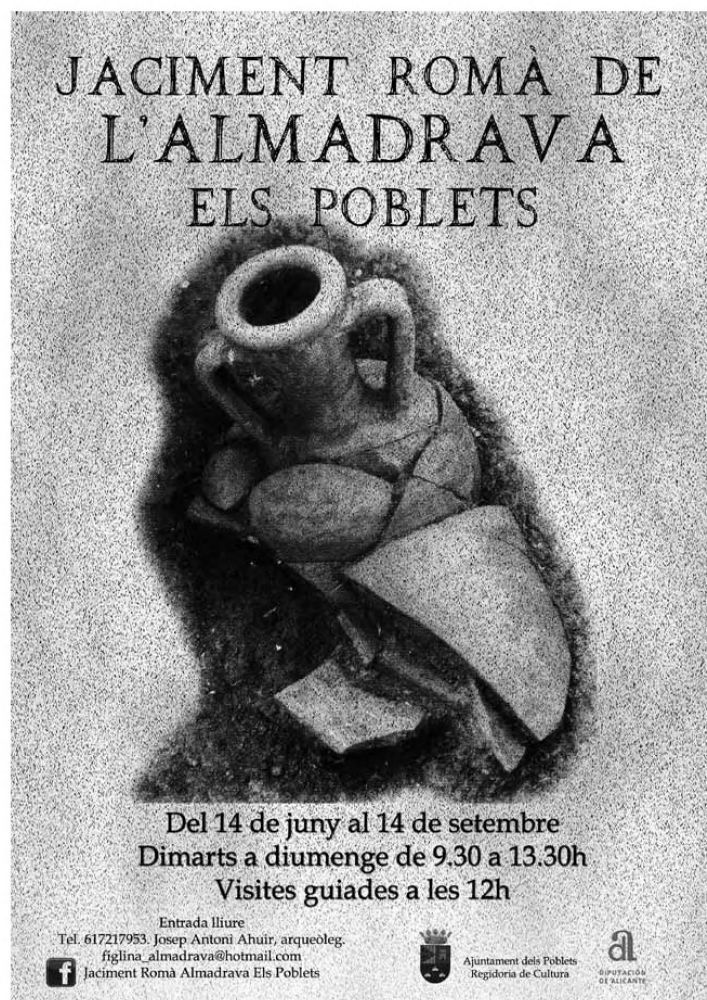
Per tot açò i perquè com deia aquella vella cançó *Qui perd els orígens, perd la identitat* és necessari ara i més que mai recuperar i difondre tots aquests béns, perquè les noves generacions de veïns i

visitants d'Els Poblets, puguin disfrutar i conèixer que al seu poble hi vivien unes gents i que ens van deixar una gran herència que devem mantenir i transmetre a les noves generacions.

5. Propostes de futur

LA CONSOLIDACIÓ DEL PROJECTE DE GESTIÓ DEL PATRIMONI D'ELS POBLETS

- Consolidar murs i estructures.
- Crear nous materials de difusió (Cartells – tríptics – panells ...)
- Difondre el jaciment en fires de turisme, congressos...
- Obrir una xicoteta col·lecció museogràfica al poble aprofitant la torre medieval que l'ajuntament va restaurar als anys 90.
- Excavar la part de les termes i el que puga quedar de la «*Pars Urbana*» de la vil·la.

Cartell de les visites guiades al Jaciment Arqueològic de l'Almadrava, 2014.

BIBLIOGRAFIA:

AHUIR, J.A. (2013): *La Vil·la de l'Almadrava a Els poblets: una alternativa de turisme cultural al costat de la platja*. Primer Congrés de Turisme Cultural. Universitat de València. pp. 45-50.

COLL, J. (2005): *Hornos y producción de cerámica romana en la Comunidad Valenciana. Recientes investigaciones sobre producción cerámica en Hispania*. (COLL, J, coord.), València, pp. 155-173.

GISBERT, J.A. (1987): "La producció de vi al territori de Dianium durant l'Alt Imperi: El taller d'àmfores de la vil·la romana de l'Almadrava (Setla-Mirarrosa-Miraflor)". En *El vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani occidental*. I Col·loqui d'Arqueologia Romana. Badalona, pp. 104-117.

GISBERT, J.A. (1999): "El alfar de l'Almadrava (Setla-Mirarrosa-Miraflor) -Dianium-. Materiales de construcción cerámicos. Producción y aproximación a su funcionalidad en la arquitectura del complejo artesanal". En *El ladrillo y sus derivados en la época romana. Monografías de arquitectura romana*, 4. Madrid, pp. 65-102.

GISBERT, J.A. (2003): "El territorium de Dianium -Dénia en el Alto Imperio. La Marina Alta: La producción agrícola y poblamiento". *Revista Canelobre* 48. Alacant, pp. 121-144.